

MOBİL İLETİŞİME YÖNELİK VERGİ POLİTİKALARI:

AB ÖRNEĞİ VE TÜRKİYE

İÇİNDEKİLER

- I. YÖNETİCİ ÖZETİ
- II. GİRİŞ
- III. AB'DE MOBİL İLETİŞİM SEKTÖRÜ VE VERGİLENDİRME
- IV. MOBİL İLETİŞİM SEKTÖRÜNDE AB'YE UYUM
- V. SEKTÖREL BÜYÜMEYE ETKİLER
- VI. EKONOMİK KALKINMAYA ETKİLER
- VII. IV. GELİR DAĞILIMINA ETKİLER
- VIII. SONUÇ

I. YÖNETİCİ ÖZETİ

Türkiye'nin açık arayla dünya birinciliğini elinde tuttuğu az sayıdaki alanlardan biri de mobil iletişim hizmetlerinden alınan vergilerdir. Ülkemizde bu hizmetlerden alınan Katma Değer Vergisi, Özel İletişim Vergisi ve Hazine payının aritmetik toplamı % 58'e ulaşmaktadır. Tüketicie yansıyan 100 YTL'lik faturadan 42 YTL kamuya gelir kaydedilmektedir. Gelişmekte olan 50 ülkede, mobil iletişim hizmetlerinden alınan vergilerin ortalaması % 17.1'dir. Türkiye'deki vergi ise bunun üç katından fazladır.

Mobil iletişim hizmetlerinin bu derece ağır bir vergi yüküne tabi olmasının, Türkiye'nin vergi gelirlerini artırdığı kuşkusuzdur. Ancak vergi gelirlerine yapılan ve dünya ortalamalarına göre orantısız bu katkının ister istemez birçok alana olumsuz yansımaları oluşmaktadır. Bunların başında AB'ye uyum konusu gelmektedir. Mobil iletişim sektörüne yönelik cari vergi uygulamaları AB'ye uyum yükümlülüğü ile çelişmektedir.

AB'ye uyum

İletişim sektörünün vergilendirilmesine yönelik AB ülkelerinde uygulanan kamu politikalarında, sektörün taşıdığı önem gözönünde bulundurulmuş ve sektör diğer ekonomik faaliyetlerden farklı biçimde vergilendirilmemiştir. AB ülkelerinde mobil iletişim sektörü esasen KDV yoluyla vergilendirilmektedir. Bunun Düşük seviyede bir aylık kullanım bedeli alınan Yunanistan ve İtalya dışındaki AB ülkelerinde sektörün üzerindeki vergi yükünü ağırlaştırıran herhangi bir uygulama bulunmamaktadır. Kaldı ki Mayıs 2004 ve Ocak 2007'deki son iki genişleme ile AB'ye üye olan ve ekonomik gelişmişlik ve milli gelir bakımından Türkiye'ye daha yakın olan ülkelerin neredeyse tamamında, vergi yükünün sabitlenmesi veya azaltılması yönünde bir eğilim oluşmuştur.

Mobil iletişim hizmetlerinden alınan vergilerin yüksekliği, Türkiye'nin AB'ye uyumundaki engellerden biri olarak da göze çarpmaktadır. Nitekim Türkiye'nin müzakere başlıkları itibariyle AB müktesebatına uyumunu gözden geçiren yıllık İlerleme Raporlarının en sonuncusunda da bu konuya değinilmektedir. Bilgi toplumu ve medya konulu 10. müzakere başlığına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede "Evrensel hizmet yükümlülüklerinin AB Direktifine uygun olarak yürütülmesi, pazara girişe zarar veren ve operatörlerin ödemek zorunda bırakıldıkları yüksek iletişim vergilerine çözüm bulmak da dahil olmak üzere lisans verme rejimi ve düzenleyici birimin Hükümetten (muhtelif operatörlerde önemli bir hissedar olmayı sürdürmektedir) etkin bir biçimde bağımsız olması da eşit derecede önemli konulardır" denilmektedir.

Öte yandan ülkemizde mobil operatörlere yönelik uygulanan vergilendirme rejimi, AB çapında benimsenmiş olan vergilerin aynı sektörde faaliyet gösteren işletmeler arasında ayrımcı olmaması prensibine de aykırılık taşımaktadır. Oysa ki ülkemizde mobil telefon operatörleri ile sabit hat işletmecilerinin tabi oldukları vergisel kurallar bakımından farklılıklar bulunmaktadır. AB ile yürütülen katılım müzakerelerinde 10. başlığın konusu olan telekomünikasyon sektöründe mevzuat uyumu bakımından, mobil telefon işletmecileri

ile sabit hat operatörünün tabi olduğu vergilerin yeknesaklaştırılması gerekecektir. Bunun için de mobil iletişim sektörü ile sabit hatlardan alınan Özel Tüketim Vergisi oranının eşitlenmesi ve Hazine payının kaldırılması sağlanmalıdır.

Ayrıca bu sektörün ağır bir vergi yüküne tabi olmasının olumsuz ekonomik sonuçları da mevcuttur. Türk ekonomisinin gerek verimliliği gerek büyüme potansiyeli bundan zarar görmektedir.

Sektörel büyümeye etkiler

Mobil iletişim sektöründeki vergilerin yüksekliği, bu sektörün büyümesine engel oluşturmaktadır. Türkiye’de 1995 yılında tüketici ile buluşmasından bu yana, mobil iletişim sektörü göreceli olarak büyümüş ve Türk ekonomisine katkısını artırmıştır. Ancak bugün gelinen noktada, vergi yükünün ağırlığı büyümenin devamı bakımından bir yapısal engel oluşturmaktadır. O kadar ki, daha birkaç yıl önce Türkiye’nin çok gerisinde bulunan ülkelerde bile, sektörün büyümesi ve yayılımı Türkiye’nin önüne geçmiştir. 2007 yılı sonunda Türkiye’de mobil iletişim hizmetlerinin penetrasyonu % 82’ye ulaşmıştır. Ancak bu oran ile ülkemiz bütün Avrupa ülkeleri içinde yalnızca Arnavutluk, Belarus, Bosna, Moldova ve Makedonya’nın önüne geçebilmiştir. Oysa ki Türkiye hem kişi başına düşen gelir bakımından bu ülkelere daha ileridedir hem de bu hizmetlerin pazara girişi Türkiye’de çok daha önce olmuştur. Keza kişi başına düşen gelir bakımından Türkiye’nin daha gerisinde olan Bulgaristan, Romanya, Rusya ve Ukrayna’da dahi penetrasyon oranı Türkiye’den daha yüksektir. Bu sonucun asıl nedeni sektörden alınan vergilerin ağırlığıdır.

Ekonomik büyümeye etkiler

Mobil iletişim hizmetlerine ilişkin ağır vergi yükü Türk ekonomisinin büyümesini de olumsuz yönde etkilemektedir. Yapılan birçok ekonomik araştırma, mobil iletişim hizmetlerinin yayılımı ile ekonomik büyüme arasında bir ilişkinin varlığına işaret etmektedir. Gelişme yolundaki ülkelerde mobil iletişimin penetrasyonundaki her 10’luk büyüme, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla’da % 1.2’lik bir artışı beraberinde getirdiği hesaplanmıştır. Bunun nedeni iletişim olanaklarının yaygınlaşmasının ekonomik verimlilik üzerindeki olumlu etkisidir. Başka bir deyişle, daha iyi iletişim daha verimli ve zenginlik üreten bir ekonominin kapısını açmaktadır. Ancak aynı şekilde, ağır vergi yükü gibi nedenlerle mobil iletişim hizmetlerinin yayılımının yavaşlaması, ekonominin büyüme potansiyelinin de düşmesi anlamına gelmektedir. Nitekim küreselleşme gerçeğinin ışığında ülkelerin istikrarlı biçimde büyümeleri için bir temel ekonomik öneriler paketi hazırlanması amacıyla oluşturulan ve aralarında Nobel ödüllü ekonomistlerden Robert Solow ve Michael Spence ile eski Meksika Devlet Başkanı Ernesto Zedillo, ABD Hazine Bakanı Robert Rubin ve UNDP Başkanı Kemal Derviş’in de bulunduğu “Büyüme ve Kalkınma Komisyonu”nun bu sene içinde açıklanan raporunda da telekomünikasyon sektörünün önemine değinilmekte ve telekomünikasyon hizmetlerinin ücretlendirilmesinin büyümenin teşvik edilmesi açısından özel bir önem taşıdığı dile getirilmektedir.

Gelir dağılımına etkiler

Ayrıca gelir dağılımı da bu vergisel tercihten olumsuz yönde etkilenmektedir. Türkiye’de, yüksek iletişim vergilerinin bir sonucu olarak, hanehalkı harcamaları içinde iletişim hizmetleri için ayrılan pay % 4.18 oranı ile AB ülkelerine oranla dörtte bir daha yüksektir. Türkiye’de mobil iletişim sektörü üzerindeki vergilerin AB ortalaması olan % 20 sınırına çekilmesi durumunda, bu maliyet indirimi daha düşük fiyatlar yoluyla tüketicilere yansıtacaktır. Böyle bir indirimle gidilmesi durumunda Türkiye’de ailelerin örneğin aile sağlığına ayırdıkları bütçenin, herhangi bir ilave tasarrufa gerek duymadan dörtte bir oranında artırmaları sağlanabilecektir.

Öte yandan gelir dağılımını etkileyen temel faktörlerden birinin fırsat eşitliği olduğu bilinmektedir. Günümüzde fırsat eşitliğinin yaratılmasında İnternete erişim imkanı önem kazanmıştır. Gerçekten de İnternet, sağladığı birçok farklı açılımla, eğitimden kültüre, tüketimden kamu hizmetlerine kadar birçok alanda fırsat eşitliğinin oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır. Ancak Türkiye’de genişbant İnternet erişimi, uygulanan kamu politikalarının da sonucu olarak, Avrupa ülkelerinin oldukça gerisinde kalmıştır. Önümüzdeki yıllarda bu farkı ortadan kaldıracak yeni teknolojiler hayata geçecektir. Bunların başında da 3. kuşak mobil iletişim veya UMTS teknolojileri bulunmaktadır. Türkiye şartlarında genişbant İnternet erişiminin yaygınlaştırılması için mobil teknolojilerden istifade edilmesi herhalvekinda gerektirir. Ancak bu alanda da mobil iletişim hizmetlerinin vergilendirilmesi kaydadeğer bir engel olarak göze çarpmaktadır. Zira veri iletişimi de ses iletişimi ile benzer şekilde vergilendirilmektedir ve aynı ağır vergi yüküne tabiidir. Dolayısıyla mobil teknolojilerin, genişbant erişimini yaygınlaştırmak suretiyle Türkiye’nin genişbant İnternet kullanımındaki geri kalmışlığını giderebilmesi, ancak mobil iletişim sektörü üzerindeki vergi yükünün hafifletilmesi suretiyle mümkün olabilecektir.

Sonuç

Türkiye’de mobil iletişim hizmetleri üzerindeki vergi yükü ağırdır. Bu hizmetlerden alınan vergiler bakımından dünyada Türkiye açık ara birinci sırada gelmektedir. 2007 yılında yalnızca Özel İletişim Vergisi kaleminde, mobil operatörlerin kamu bütçesine yaptıkları katkı 4.2 milyar YTL olmuştur. Bu katkının tabiatıyla Türkiye’nin mali dengeleri açısından olumlu bir etkisi olmaktadır. Ancak çoğu zaman gözden kaçırılan nokta bu vergi yükünün ekonominin birçok başka alanı itibarıyla olumsuz etkilerinin olduğudur. Bu raporda sözkonusu olumsuz etkilere açıklık kazandırılmasına gayret edilmiştir. Bu çerçevede, mobil iletişim sektörünün bu derece ağır bir vergilendirmeye tabi olmasının

- Türkiye’nin AB’ye uyum yükümlülüğü ile geliştiği,
- Türk ekonomisinin büyüme hızını yavaşlattığı,
- Sektörün Türk ekonomisine doğrudan ve dolaylı katkılarını azalttığı,
- Ekonominin genel verimliliğini düşürdüğü ve
- Gelir dengesizliğini artırdığı ve

- Toplumda fırsat eşitliğinin sağlanması için gerekli genişbant Internet kullanımını ciddi biçimde artırma potansiyeli taşıyan yeni nesil mobil teknolojilerin yayılımını olumsuz etkileyeceği

görülebilmektedir. Bu nedenle en azından Özel İletişim Vergisinin tedricen kaldırılması, belki kısa vadede vergi kaybına yol açacak olmakla birlikte, ekonominin bütünü açısından bakıldığında, olumlu yansımaları olacak bir tedbir olarak değerlendirilmelidir. Kaldı ki, Özel İletişim Vergisi 1999 yılındaki depremden sonra geçici bir vergi olarak yürürlüğe konmuştu. Bu verginin “geçici” sıfatını kazanabilmesi için artık yürürlükten kaldırılması gerekmektedir. Aksi takdirde, özellikle yatırım kararları ve yabancı sermaye girişi bakımından büyük önem taşıyan Türkiye’nin vergi alanındaki politikalarının öngörülebilirliği ve inandırıcılığı zarar görebilecektir.

II. GİRİŞ

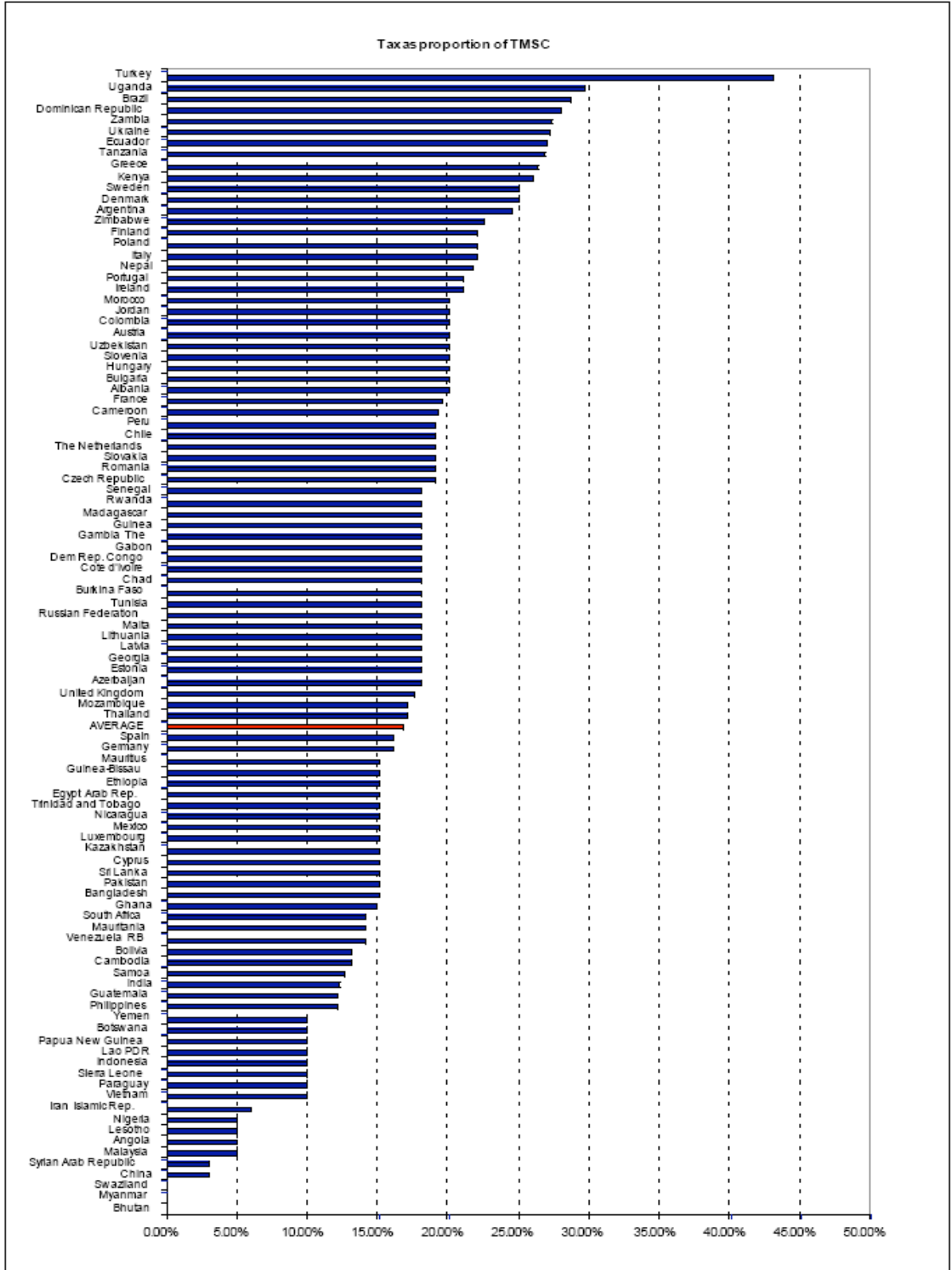
Türkiye'nin açık arayla dünya birinciliğini elinde tuttuğu az sayıdaki alanlardan biri de mobil iletişim hizmetlerinden alınan vergilerdir. Ülkemizde bu hizmetlerden alınan Katma Değer Vergisi, Özel İletişim Vergisi ve Hazine payının aritmetik toplamı % 58'e ulaşmaktadır. Tüketicie yansıyan 100 YTL'lik faturadan 42 YTL kamuya gelir kaydedilmektedir. Bu sektörde , 1999 yılında yaşanan deprem felaketinden sonra geçici olarak yürürlüğe konan ancak o zamandan bu yana kalıcı hale dönüşen ve % 25'lik bir kesintiye tekabül eden Özel İletişim Vergisi ile sektörden alınan % 15 oranındaki Hazine payının sebebiyet verdiği bir aşırı vergilendirme sözkonusudur. Bu durum 2006 yılında mobil iletişim sektörünün vergilendirilmesini konu alan uluslararası audit ve danışmanlık şirketi Deloitte'un raporunda¹ yeralan aşağıdaki tabloda (Tablo 1) en çarpıcı biçimde yeralmaktadır. Sözkonusu tablo mobil iletişim hizmetleri üzerindeki verginin mobil iletişim hizmetlerinin kullanıcı maliyeti içindeki payını göstermektedir. Tablodan görüleceği üzere vergi yükü açısından dünyada Türkiye'yi Uganda ve Brezilya takip etmektedir. Gelişmekte olan 50 ülkede, alınan vergilerin ortalaması % 17.1'dir. Türkiye'deki vergi ise bunun üç katından fazladır.

Mobil iletişim hizmetlerinin bu derece ağır bir vergi yüküne tabi olmasının, Türkiye'nin vergi gelirlerini artırdığı kuşkusuzdur. Ancak vergi gelirlerine yapılan ve dünya ortalamalarına göre orantısız bu katkının ister istemez birçok alana olumsuz yansımaları oluşmaktadır. Bunların başında AB'ye uyum konusu gelmektedir. Gerçekten de mobil iletişim sektörüne yönelik cari vergi uygulamaları AB'ye uyum yükümlülüğü ile gelişmektedir. Ayrıca bu sektörün ağır bir vergi yüküne tabi olmasının olumsuz ekonomik sonuçları da mevcuttur. Türk ekonomisinin gerek verimliliği gerek büyüme potansiyeli bundan zarar görmektedir. Ayrıca gelir dağılımı da bu tercihten olumsuz yönde etkilenmektedir.

Bu incelemede mobil iletişim sektörüne ilişkin vergi uygulamalarının farklı alanlarda ortaya çıkan bu olumsuz etkileri ele alınmaktadır. İncelemenin ilk bölümünde AB'nin iletişim sektörüne yaklaşımına kısaca değinilmektedir. AB'de genel olarak iletişim sektörünün gelişmesine büyük önem atfedilmektedir. Zira AB'nin Lizbon Stratejisi ile hayata geçirilen 2010 yılında dünyanın en rekabetçi ekonomisi olma hedefi, iletişim sektöründeki dinamizmin korunmasını ve hatta geliştirilmesini esas almaktadır. Vergi politikası da dahil olmak üzere, iletişim sektörünü etkileyen kamu politikaları AB'de bu hedef doğrultusunda şekillenmektedir. İkinci bölümde, AB ile yürütülen müzakere başlıklarından medya ve bilgi toplumu başlığı tarafından kapsanan mobil iletişim sektöründe AB ile uyum hakkında değerlendirme yapılmaktadır. Müteakip bölümlerde ise ülkemizdeki vergi sektörün büyümesi, Türkiye'nin kalkınması ve gelir adaleti üzerindeki etkileri incelenmektedir.

¹ Deloitte (2007), "Global Mobile Tax Review 2006-2007". www.gsmworld.com/documents/tax/tax_report.pdf

Tablo 1: Mobil iletişim hizmetlerinin kullanıcı maliyetleri içinde verginin payı

Kaynak : Deloitte (2007), "Global Mobile Tax Review"

III. AVRUPA BİRLİĞİNDE MOBİL İLETİŞİM SEKTÖRÜ VE VERGİLENDİRME

AB'nin Lizbon stratejisinde bilgi teknolojileri ve iletişim sektörü öncelik taşımaktadır

Avrupa Birliğinde telekomünikasyon sektörünün gelişmesine büyük önem atfedilmektedir. AB'nin 2010 yılında dünyanın en rekabetçi ve dinamik ekonomisi olması amacıyla yürürlüğe konan Lizbon Stratejisinde bilgi teknolojileri öncelikli bir konuma sahiptir. AB'nin 2010 yılı için çizdiği strateji, bilgi teknolojilerine yatırımı ve bu sektörlerin geliştirilmesine yönelik kamu politikalarını içermektedir. Böylelikle Topluluğun Lizbon hedeflerine daha kolay ulaşabileceği düşünülmektedir. Nitekim Avrupa Komisyonu da bilgi teknolojileri ile Topluluğun Lizbon Stratejisi hedefleri ve AB'nin ekonomik performansı arasındaki ilişkiyi açıklarken ² bilgi teknolojileri kullanımının

- Verimliliği artırdığı ve yeni pazarlar oluşturduğu,
- İş dünyası üzerindeki idari yükleri azalttığı,
- Kamu idaresini etkinleştirdiğini vurgulamakta ayrıca
- Bilgi teknolojilerine yatırımın yenilikçiliği desteklediğine dikkat çekmektedir.

İletişim sektörü 2007 yılında AB'nin yurtiçi hasılasının % 2'sini oluşturmuş ve verimlilik artışının % 12'sine kaynak olmuştur

Bilgi teknolojileri başlığı altında ise iletişim sektörü ağırlıklı bir yere sahiptir. İletişim hizmetleri 2007 yılında AB ülkelerinde 300 milyar Euro'luk bir pazar büyüklüğüne ulaşmıştır. Bu haliyle sektör AB'nin yurtiçi hasılasının % 2'sini oluşturmaktadır. Ancak daha da önemlisi telekomünikasyon sektörünün ekonominin geneline yaptığı katkıdır. Bu sektörün ekonomik faaliyette temel bir girdi olması nedeniyle, performansı birçok farklı sektörün performansını da yakından etkilemektedir. Ayrıca iletişim hizmetlerinin yaygınlaşması, ekonominin genel verimliliğini de artırmaktadır. Nitekim 2007 yılında AB ekonomilerindeki verimlilik artışının % 12'sinin bu sektörden kaynaklandığı ifade edilmektedir³.

Bu nedenle AB'deki kamu politikaları, iletişim sektörünün dinamizm ve verimlilik kazanmasına yöneliktir

Bütün bu nedenlerle, AB'de iletişim sektörünü ilgilendiren kamu politikaları üzerinde hassasiyetle durulmaktadır. Böylelikle sektörün dinamizm kazanması ve daha rekabetçi bir yapıya kavuşması amaçlanmaktadır. AB'de iletişim sektörünün performansını etkileyen kamu politikaları arasında vergi politikası da bulunmaktadır.

Vergi politikasında da aynı şartlar geçerlidir

²

Avrupa Komisyonu (2007). "The Lisbon Strategy and the Information Society".

³

Avrupa Komisyonu (2008). "Preparing Europe's digital future : i2010 mid term review"

AB’de iç vergilendirme hala büyük ölçüde üye ülkelerin yetkinliğindedir

Aslında vergi politikası ve iç vergilendirme, AB’nin yetkinlik alanına ancak kısmen dahil olan bir politika alanıdır. Bu alanda politika yapma yetkisi hala büyük ölçüde ulusal hükümetlerin elindedir. İç vergilendirmede üye devletler bu yetkilerini AB gibi bir uluslar üstü kuruma, ortak ticaret veya ortak rekabet politikasının aksine, tamamen devretmemişlerdir. Bunun sonucunda, iç vergilendirmede AB çapında uygulanan ortak kurallar sınırlıdır. Bu alanda üye ülkelerin birbirlerinden farklı uygulamalara gitme olanakları bulunmaktadır. Nitekim hala üye ülkelerin KDV oranları arasında farklılıklar bulunmaktadır. AB çapında KDV oranları yakınlaştırılmış ancak yeknesaklaştırılmamıştır. Halihazırda KDV oranları % 25 ile % 15 arasında değişmektedir (Bkz Tablo 4).

Ancak üye ülkeler bu alanda AB Tek Pazarında rekabeti bozacak şekilde hareket edemezler

Buna karşılık, iç vergilendirme gibi yetkinliğin büyük ölçüde üye ülkelerde kalmaya devam ettiği bir politika alanında dahi, AB mevzuatında bütün üye ülkeleri bağlayan bazı hükümler bulunmaktadır. Bu hükümlerin amacı, üye ülkelerin iç vergilendirmedeki farklı uygulamaları neticesinde, AB Tek Pazarındaki eşit rekabet koşullarının bozulmasının önlenmesidir. AB’nin bu alandaki mevzuatının bir diğer amacı ise Topluluğun Lizbon stratejisi hedeflerine zarar verilmesinin önlenmesidir. Dolayısıyla üye ülkelerin bu hedeflerle gelişen iç vergilendirme uygulamalarına AB’nin itiraz etme hakkı bulunmaktadır.

AB ülkelerinde mobil iletişim sektörünün vergilendirilmesi KDV ile sınırlıdır

İletişim sektörünün vergilendirilmesine yönelik AB ülkelerinde uygulanan kamu politikalarında, sektörün taşıdığı önem gözönünde bulundurulmuş ve sektörün diğer ekonomik faaliyetlerden farklı biçimde vergilendirilmesi sözkonusu olmamıştır. AB ülkelerinde mobil iletişim sektörü esasen KDV yoluyla vergilendirilmektedir. Bunun haricinde Yunanistan ve İtalya dışındaki AB ülkelerinde sektörün üzerindeki vergi yükünü ağırlaştıran bir uygulama bulunmamaktadır.

AB’de Yunanistan ve İtalya haricinde iletişim sektörüne mahsus bir vergi bulunmamaktadır

Bu iki ülkede ise aylık bir kullanım bedeli alınmaktadır

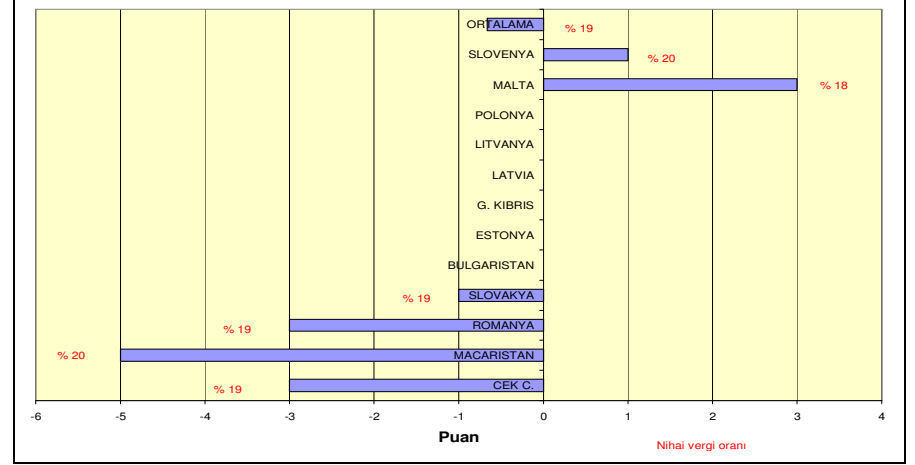
Yunanistan’da abonelerden aylık fatura tutarına göre 1.92 ila 5.75 ABD Doları arasında değişen bir kullanım bedeli alınmaktadır. İtalya’da ise yalnızca faturalı hatlardan 6.82 ABD Doları tutarında aylık sabit bir kullanım bedeli alınmaktadır. Bu ülkede faturalı hat kullanıcıların toplam kullanıcılar içindeki oranı ise % 5’tir.

AB ülkelerinde vergi yükünün sabitlemesi veya azaltılması yönünde bir eğilim bulunmaktadır

Bu sektördeki vergilere dair AB ülkelerindeki gelişmelere bakıldığında, Mayıs 2004 ve Ocak 2007’deki son iki genişleme ile AB’ye üye olan ve ekonomik gelişmişlik ve milli gelir bakımından Türkiye’ye daha yakın olan ülkelerin neredeyse tamamında, vergi yükünün sabitlemesi veya azaltılması yönünde bir eğilim

oluşmuştur. Nitekim mobil iletişim hizmetleri üzerindeki ortalama vergi yükü AB’de de son birkaç senede düşüş göstermiştir.

Tablo 2: 2000 yılından bu yana vergi oranında değişiklikler

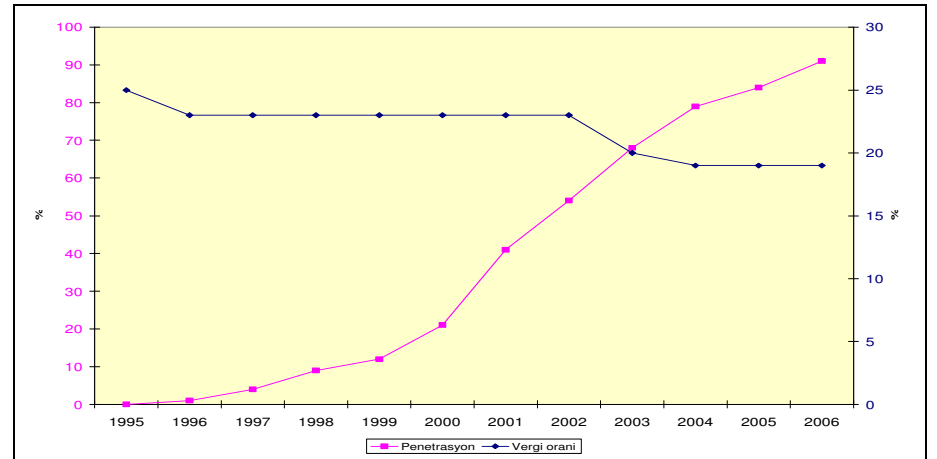

Kaynak : Avrupa Komisyonu (2008), “VAT Rates applied in the Member States”.

Aşağıdaki tablolarda bu eğilime katkıda bulunan AB ülkelerinde mobil penetrasyon oranları ile vergi oranlarındaki gelişim yansıtılmaktadır.

Bazı AB ülkelerinde vergi oranları ve penetrasyon

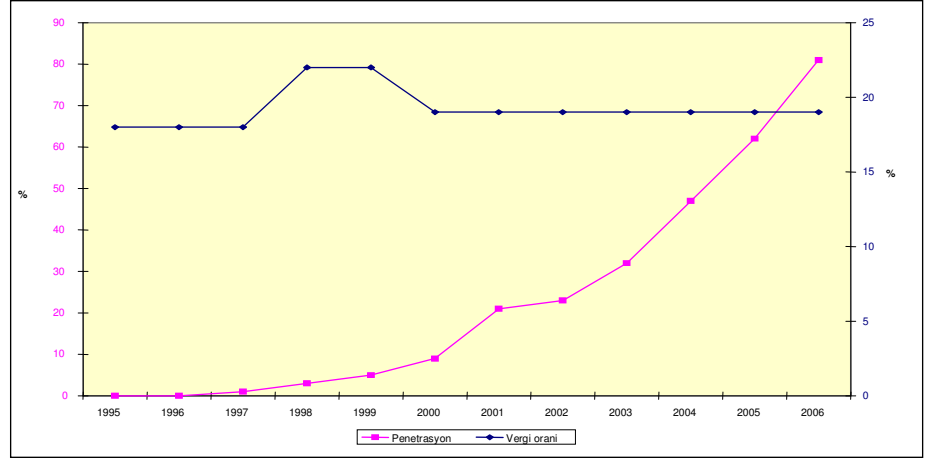
Tablo 3 a: Slovakya

Mart 2000’de müzakerelere başladıktan sonra Mayıs 2004’de AB’ye üye olan Slovakya’da görülen eğilim mobil iletişim sektörüne de

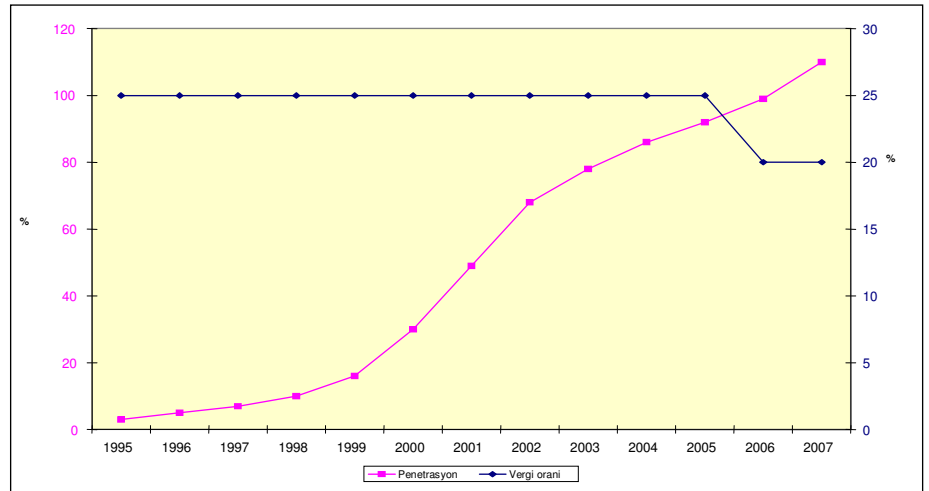
tatbik edilen KDV'nin düzenli olarak azaltılmasıdır. Bu ülkede son 10 yılda KDV oranında 3 kez indirim olmuştur. Vergi oranı 1996 yılında % 25'ten % 23'e düşürülmüş; 2003 yılında % 20'ye; 2004 yılında ise % 19'a indirilmiştir. Son indirim sonrasında, mobil iletişimde yayılım oranı % 70 seviyesinden % 90'ı aşmıştır.

Tablo 3 b: Romanya

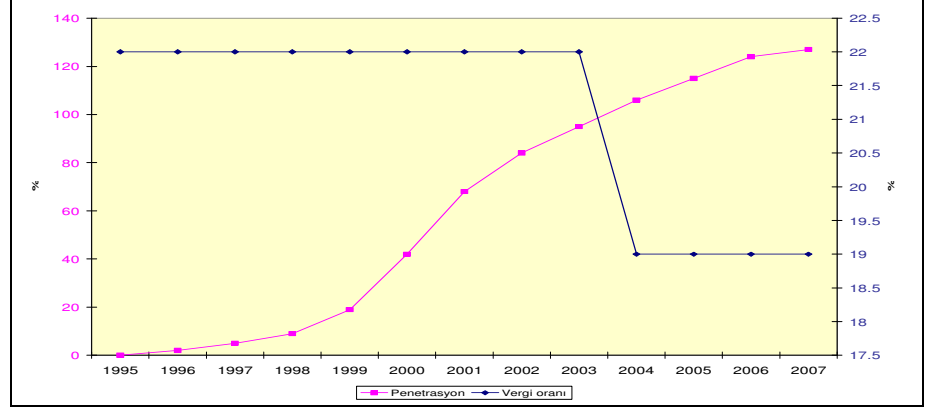
Mart 2000'de müzakerelere başladıktan sonra Ocak 2007'de AB'ye üye olan Romanya'da KDV oranında 1998 yılında bir artış olmuş ve vergi oranı % 18'den % 22'ye yükseltilmiştir. Ancak 2000 yılında bu kez vergilerin düşürülmesine karar verilerek, KDV oranı % 19 seviyesine indirilmiştir.

Tablo 3 c: Macaristan

Mart 1998’de müzakerelere başladıktan sonra Mayıs 2004’de AB’ye üye olan Macaristan’da AB üyeliği sonrasında 2006 yılında vergi indirimine gidilerek KDV oranı % 25’ten % 20’ye düşürülmüştür. Vergi oranlarının düşürülmesinin de katkısıyla, Macaristan’da mobil iletişim hizmetlerinde penetrasyon 2006 yılı itibariyle % 100’u aşmıştır.

Tablo 3 d: Çek Cumhuriyeti

Kaynak : Avrupa Komisyonu (2008), "VAT Rates applied in the Member States", Eurostat Communications Statistics.

Vergilendirme alanında Çek Cumhuriyetinde de Macaristan’a benzer bir gelişme yaşanmıştır. KDV oranları bu ülkede AB üyeliği ile eşzamanlı olarak Mayıs 2004’te % 22’den % 19’a düşürülmüştür. Bu ülkede de penetrasyon oranları düzenli olarak artarak halihazırda % 120 seviyesini yakalamıştır.

AB’nin en son 2002 yılında değişen telekomünikasyon sektöründeki müktesebatının amacı telekomünikasyon hizmetleri ve şebekelerinde Avrupa Tek Pazarının yaratılması ve rekabetin teşvik edilmesidir. Bir diğer amaç da modern iletişim hizmetlerinin yaygınlaştırılarak evrensel erişimin sağlanmasıdır. Bütün bu nedenlerle, Avrupa Komisyonu gerek üye ülkelerde gerek aday ülkelerde telekomünikasyon sektöründeki gelişmeleri yakından takip etmekte ve bu sektördeki gelişmeler hakkında düzenli raporlar yayınlamaktadır. Sonuç olarak iletişim sektörünün gelişmesini sekteye uğratan nitelikte ulusal politikalar AB kuralları ile çelişecektir. AB üyeliği ve üyelik hedefi, ülkelerin tam tersine, sektörün daha hızla gelişmesini sağlayacak kamu politikalarına odaklanmalarını şart kılmaktadır.

IV. MOBİL İLETİŞİM SEKTÖRÜNDE AB'YE UYUM VE VERGİLENDİRME

Türkiye’de mobil iletişim sektörünün vergilendirilme yöntemi ve alınan yüksek vergiler AB kuralları ile uyumsuzdur

Mobil iletişim hizmetlerinden alınan vergilerin yüksekliği, Türkiye’nin AB’ye uyumundaki engellerden biri olarak da göze çarpmaktadır. Nitekim Türkiye’nin müzakere başlıkları itibariyle AB müktesebatına uyumunu gözden geçiren yıllık İlerleme Raporlarının en sonuncusunda da bu konuya değinilmektedir. Bilgi toplumu ve medya konulu 10. müzakere başlığına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede “ bazı anahtar önemde konular ele alınmayı beklemektedir. Özellikle, yeni elektronik iletişim yasası (Ekim 2005’den bu yana beklemektedir) AB’nin düzenleyici çerçevesiyle uyumu sağlamada temel oluşturacaktır. Evrensel hizmet yükümlülüklerinin AB Direktifine uygun olarak yürütülmesi, pazara girişe zarar veren ve operatörlerin ödemek zorunda bırakıldıkları yüksek iletişim vergilerine çözüm bulmak da dahil olmak üzere lisans verme rejimi ve düzenleyici birimin Hükümetten (muhtelif operatörlerde önemli bir hissedar olmayı sürdürmektedir) etkin bir biçimde bağımsız olması da eşit derecede önemli konulardır” denilmektedir⁴.

Türkiye’de mobil iletişim sektörüne uygulanan yüksek vergiler rekabete olumsuz etkileri nedeniyle AB kurallarına aykırı bulunmaktadır

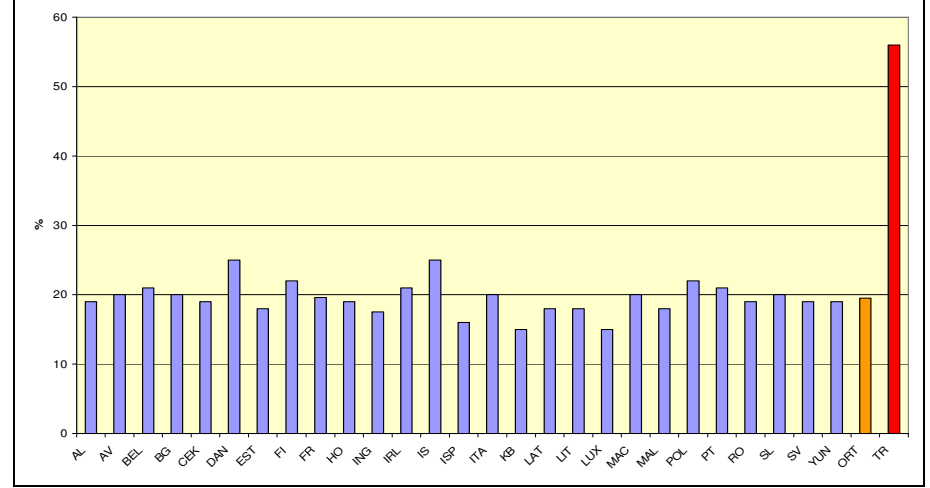
Türkiye’de mobil iletişim sektörüne uygulanan yüksek vergiler hakkında AB tarafından yapılan ve yıllık İlerleme Raporuna yansıyan değerlendirme de zaten bu esasa dayanmaktadır. AB, üye ülkelerde olduğu gibi müzakere eden ülkelerin de KDV veya Özel Tüketim Vergisi oranlarına prensip olarak karışmamaktadır. Ancak bu oranlar ve uygulanan politikaların AB’nin daha genel hedefleri olan Tek Pazarda rekabetin korunması ve Lizbon stratejisi çerçevesinde Topluluğun rekabetçiliğinin artırılması gibi hedeflerle gelişmemesi gerekmektedir. Aksi takdirde, üye ülkelerde veya Türkiye gibi müzakere eden ülkelerde uygulanan bu politikalar AB kurallarına aykırı bulunacaktır. Nitekim Türkiye’deki durum bu gelişkiye açık bir örnek teşkil etmektedir.

Türkiye’de mobil iletişim hizmetlerindeki vergi yükünün AB ülkelerinde bu sektörden alınan vergilerle karşılaştırılmasını içeren Tablo4’den de görüleceği üzere, Türkiye’deki mobil iletişim hizmetleri kullanıcıları AB ülkelerinden çok daha yüksek bir vergilendirme ile karşı karşıyadırlar. Türkiye’deki vergi yükü AB

⁴ Avrupa Komisyonu : Türkiye 2007 İlerleme Raporu .
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2007/nov/turkey_progress_reports_en.pdf. Sayfa 43.

ortalamasının dahi 3 katına yakındır. Türkiye'deki vergiler, AB'deki en yüksek verginin 2.2; en düşük verginin ise 3.7 katına ulaşmaktadır.

Tablo 4: AB ülkelerinde mobil iletişimden alınan vergiler

Kaynak : Avrupa Komisyonu (2008), "VAT Rates applied in the Member States".

Türkiye'de vergi yükü AB ortalamasının 3 katına yakın

Türkiye'deki vergilendirme sistemi AB'nin vergi tarafsızlığı ilkesine de aykırı

Öte yandan ülkemizde mobil operatörlere yönelik uygulanan vergilendirme rejimi, AB çapında benimsenmiş olan vergilerin aynı sektörde faaliyet gösteren işletmeler arasında ayırıcı olmaması prensibine de aykırılık taşımaktadır. Avrupa Toplulukları Adalet Divanı'nın 1997 yılında KDV uygulamasına ilişkin aldığı bir karar⁵ ile AB içtihadı haline gelen bu ilke uyarınca, aynı faaliyetleri yürüten ekonomik işletmelerin aynı şekilde vergilendirilmesi gerekmektedir. Oysa ki ülkemizde mobil telefon operatörleri ile sabit hat işletmecilerinin tabi oldukları vergisel kurallar bakımından farklılıklar bulunmaktadır.

⁵ ATAD - Gregg vs. CEC – Karar C-216/97

Tablo 5: Mobil operatörler ile sabit hat işletmecileri arasındaki vergisel farklılıklar

	Mobil Telefon	Sabit Hatlar
Hazine payı	15%	
Özel İletişim Vergisi	25%	15%
İlk abonelikte alınan ÖİV	27.80 YTL	
İlk abonelikte alınan telsiz ruhsatname ücreti	10.72 YTL	
Telsiz kullanım ücreti (yıllık)	10.72 YTL	
Kurum payı	% 0.35	

Mobil iletişim sektöründen alınan vergiler ile sabit hat operatörlerinden alınan Özel İletişim Vergisi oranları eşitlenmeli, Hazine payı kaldırılmalıdır.

Ülkemizin AB ile yürütülen katılım müzakerelerinde 10. başlığın konusu olan telekomünikasyon sektöründe mevzuat uyumu bakımından, mobil telefon işletmecileri ile sabit hat operatörünün tabi olduğu vergilerin yeknesaklaştırılması gerekecektir. Bunun için de mobil iletişim sektörü ile sabit hatlardan alınan Özel Tüketim Vergisi oranının eşitlenmesi ve Hazine payının kaldırılması sağlanmalıdır. Ayrıca telsiz ruhsatname ücretinin de bundan böyle mobil operatörler yerine doğrudan cep telefonlarının satışından tahsil edilmesi yoluna gidilmelidir.

V. SEKTÖREL BÜYÜMEYE ETKİLER

Vergilerin yüksekliği sektörün büyümesine engel olmaktadır

Mobil iletişim sektöründeki vergilerin yüksekliği, bu sektörün büyümesine de engel oluşturmaktadır. Türkiye’de 1995 yılında tüketici ile buluşmasından bu yana, mobil iletişim sektörü göreceli olarak büyümüş ve Türk ekonomisine katkısını artırmıştır. Ancak bugün gelinen noktada, vergi yükünün ağırlığı büyümenin devamı bakımından bir yapısal engel oluşturmaktadır. O kadar ki, daha birkaç yıl önce Türkiye’nin çok gerisinde bulunan ülkelerde bile, sektörün büyümesi ve yayılımı Türkiye’nin önüne geçmiştir. Oysa ki kişi başına düşen gelir, ülke ekonomisinin büyüme hızı gibi birçok ekonomik gösterge bakımından Türkiye bu ülkelerin önünde bulunmaktadır. Aşağıdaki tablo 2002 yılından 2007 yılına kadar Avrupa ülkelerinde mobil iletişim hizmetlerinin yayılım oranını göstermektedir.

Tablo 6: Yayılım oranı

	<i>Mobil telefon kullanıcıları</i>		
	<i>(000s)</i>		<i>100 kişi başına</i>
	<i>2002</i>	<i>2007</i>	<i>kullanıcı</i>
Almanya	59'128.0	97'151.0	117.62
Arnavutluk	851.0	2'300.0	72.10
Avusturya	6'736.0	9'768.0	116.83
Belarus	462.6	5'960.0	61.44
Belçika	8'101.8	9'659.8	92.55
Bosna	748.8	2'450.4	62.28
Bulgaristan	2'597.5	9'897.4	129.57
Çek C.	8'610.2	13'074.7	128.36
Danimarka	4'477.8	6'242.6	114.71
Estonya	881.0	1'981.8	148.42
Finlandiya	4'516.8	6'080.0	115.22
Fransa	38'585.3	55'358.1	89.80
G. Kıbrıs	417.9	962.2	112.59
Hırvatistan	2'340.0	5'034.6	110.52
Hollanda	12'100.0	17'300.0	105.91
İngiltere	49'228.0	71'992.5	118.47
İrlanda	3'000.0	4'940.0	114.86
İspanya	33'531.0	48'813.0	110.24
İsviçre	7'949.0	9'607.0	105.92
İsviçre	5'736.3	8'096.0	108.18
İtalya	54'200.0	78'571.0	135.14
İzlanda	260.4	347.5	115.44
Karadag	...	643.7	107.28
Latvia	917.2	2'183.7	95.13
Litvanya	1'645.6	4'912.1	144.90
Luxembourg	473.0	604.2	129.50
Macaristan	6'886.1	11'029.9	109.97
Makedonya	365.3	1'517.8	74.46
Malta	276.9	371.5	91.38
Moldova	338.2	1'882.8	49.63
Norveç	3'790.0	5'460.0	116.22
Polonya	13'898.5	41'388.8	108.68
Portekiz	8'670.0	13'413.0	126.26
Romanya	5'110.6	22'875.1	106.70
Rusya	17'608.8	170'000.0	119.30
Surbistan	...	8'452.6	85.74
Slovakya	2'923.4	6'068.1	112.58
Slovenya	1'667.2	1'928.4	96.35
Türkiye	23'323.1	61'975.8	82.77
Ukraya	3'692.7	55'240.4	119.55
Yunanistan	9'314.3	11'997.3	107.63
Avrupa	405'490.7	887'782.7	110.15

Penetrasyon oranlarına bakıldığında, Türkiye benzer gelir grubundaki ülkelerin gerisinde kalmıştır

Kaynak : ITU istatistikleri

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere, 2007 yılı sonunda Türkiye’de mobil iletişim hizmetlerinin penetrasyonu % 82’ye ulaşmıştır. Ancak bu oran ile ülkemiz bütün Avrupa ülkeleri içinde yalnızca Arnavutluk, Belarus, Bosna, Moldova ve Makedonya’nın önüne geçebilmiştir. Oysa ki Türkiye hem kişi başına düşen gelir bakımından bu ülkelere göre daha ileridedir hem de bu hizmetlerin pazara girişi Türkiye’de çok daha önce olmuştur. Keza kişi başına düşen gelir bakımından Türkiye’nin daha gerisinde olan Bulgaristan, Romanya, Rusya ve Ukrayna’da dahi penetrasyon oranı Türkiye’den daha yüksektir. Bu sonucun asıl nedeni sektörden alınan vergilerin ağırlığıdır.

Birçok Avrupa ülkesinde yayılım oranı % 100’ün üzerindedir.

Bunun nedeni bir kişinin birden fazla aboneliği bulunmasıdır

Türkiye’de de ulaşılan % 82’lik yayılım oranı her 100 kişiden 82’sinin mobil telefon kullanıcısı olduğu anlamına gelmemektedir

Vergi yükünün ağırlığı, konuşma sürelerinin kısa tutulmasına yol açmakta, ARPU’yu düşürmektedir

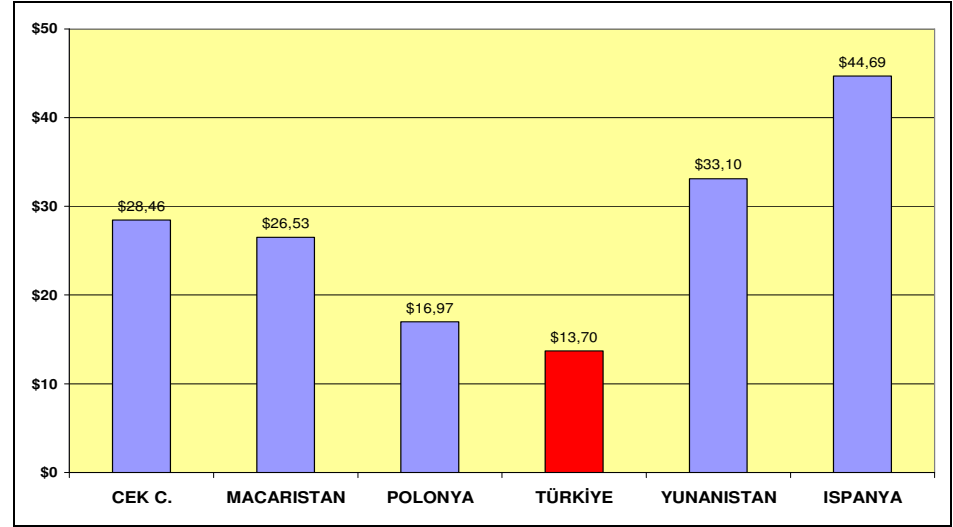
Görüldüğü üzere, halihazırda birçok Avrupa ülkesinde yayılım oranları % 100’ü aşmıştır. Türkiye’de de bu orana yaklaşılmaktadır. Ancak bu saptamanın doğru yorumlanması önem taşımaktadır. Yüzde yüzlük yayılım oranı, herkesin mobil telefonu kullanıcısı olduğu anlamına gelmemektedir. Zira kullanıcıların bir kısmının birden fazla aboneliği bulunmaktadır. Örneğin iş telefonu ile özel telefonu ayırt etmek isteyenler olmaktadır. Bu kişiler bu nedenle farklı telefon kartları kullanabilmektedir. Aynı kişi üzerinde birden fazla SIM kartının kayıtlı olması, her yüz kişiye düşen telefon aboneliği olarak hesaplanan penetrasyon oranının kağıt üstünde yükselmesine yol açmaktadır.

Benzer bir durum Türkiye açısından da mevcuttur. Ülkemizde ulaşılan % 82’lik yayılım oranı, her 100 kişiden 82’sinin mobil telefon kullanıcısı olduğu anlamına gelmemektedir.

Türkiye’nin mobil telefon hizmetlerinin kullanımında geri kalmasının bir diğer yansıması da kullanım eğilimlerinden görülebilmektedir. Türkiye’deki mobil iletişim gelirlerinin benzer gelir grubuna dahil ülkelere oranla daha düşük kaldığı ortaya çıkmaktadır. Örneğin kişi başına düşen gelir itibarıyla Türkiye’den % 30 daha zengin olan Macaristan’da ARPU Türkiye’ye oranla yaklaşık iki katıdır.

Tablo 7: Aylık ARPU

Kişi başına düşen gelir itibarıyla Türkiye'den % 30 daha zengin olan Macaristan'da ARPU Türkiye'nin yaklaşık iki katıdır

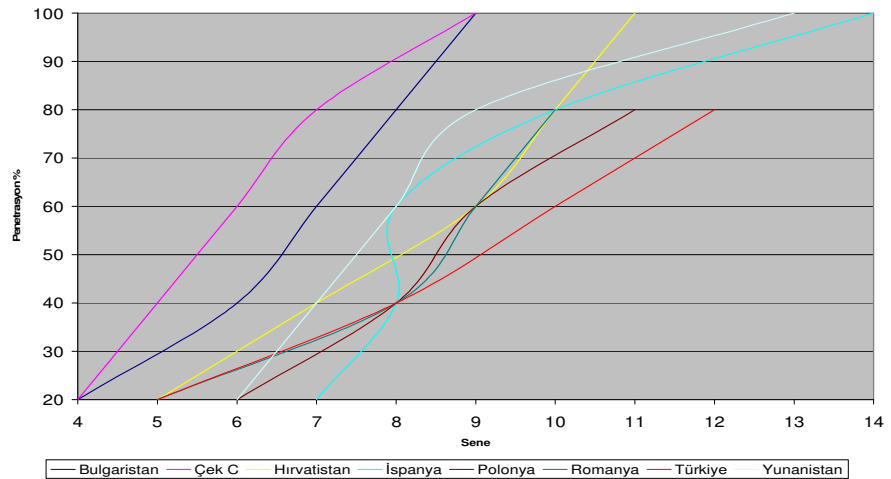
Kaynak : Merrill Lynch Industry Overview, April 2008.

Vergi yükünün ağırlığı nedeniyle mobil iletişim hizmetlerinin gelişimi ve penetrasyonu yavaşlamıştır

Vergi yükü nedeniyle Türkiye'de mobil hizmetlerin penetrasyonunda yaşanan yavaşlama ayrıca aşağıdaki tablodan da görülebilmektedir. Söz konusu tablo Türkiye ile karşılaştırılabilir nitelikteki muhtelif AB ülkelerinde belirli eşik penetrasyon oranlarına kaç senede ulaşıldığını göstermektedir. Buna göre yayılım oranı en hızlı artan ülke Çek Cumhuriyeti olurken, en geriden takip eden ülke Türkiye'dir. Örneğin penetrasyon oranında % 60'lık bir seviyeye ulaşılması için Türkiye için 10 yılda mümkün olmuşken, Çek Cumhuriyeti bu seviyeye 6 yılda ulaşmış; Yunanistan için ise bu eşik 8 yılda aşılmıştır.

Tablo 8: Yayılım oranlarının evrimi

Penetrasyon oranında % 60'lık bir seviyeye ulaşılması Türkiye'de 10, Yunanistan'da 8, Çek Cumhuriyetinde 6 yıl sürmüştür

Kaynak : Eurostat 2008

VI. EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİLER

Mobil iletişim hizmetlerinin yaygınlığı ile ekonomik büyüme arasında kanıtlanmış bir ilişki bulunmaktadır

Bunun nedeni iletişim olanaklarının yaygınlaşmasının ekonomik verimlilik üzerindeki olumlu etkisidir

Yapılan araştırmalar gelişme yolundaki ülkelerde mobil iletişim hizmetlerindeki her % 10'luk artışın, GSYİH'da % 1.2 oranında bir artışı beraberinde getirdiğini göstermiştir.

Mobil iletişim sektörünün ekonomi üzerinde başka etkileri de bulunmaktadır

Bir önceki bölümde vurgulanan, ülkemizdeki mobil iletişim hizmetlerine ilişkin ağır vergi yükünün mobil iletişim hizmetlerinin yayılımını olumsuz yönde etkilemesi argümanının önemi, iletişim hizmetlerinin yaygınlığı ile ekonomik büyüme arasında kanıtlanmış bulunan ilişkiye dayanmaktadır. Gerçekten de yapılan birçok ekonomik araştırma, mobil iletişim hizmetlerinin yayılımı ile ekonomik büyüme arasında bir ilişkinin varlığına işaret etmektedir. Bunun nedeni ise iletişim olanaklarının yaygınlaşmasının ekonomik verimlilik üzerindeki olumlu etkisidir. Başka bir deyişle, daha iyi iletişim daha verimli ve zenginlik üreten bir ekonominin kapısını açmaktadır. Ancak aynı şekilde, mobil iletişim hizmetlerinin yayılımının yavaşlaması, ekonominin büyüme potansiyelinin de düşmesi anlamına gelmektedir.

Bu ilişkiyi somutlaştırmak amacıyla, bu alanda yapılan güncel çalışmaları özetlemekte yarar görülmektedir. Deloitte tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre (Tablo 9) , gelişme yolundaki ülkelerde mobil iletişimin penetrasyonundaki her 10'luk büyüme, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'da % 1.2'lik bir artışı beraberinde getirmektedir. Bu oran AB ve gelişmiş ülkelerde % 0.6 olarak hesaplanmaktadır. Buna karşılık okuma ve yazma oranı ile kişi başına düşen gelirin seviyesi büyümeyi ters etkileyen faktörler olarak göze çarpmaktadır.

Tablo 9: Büyümeye etki eden faktörler

Değişkenler	Katsayı	T-istatistik
1,000 kişi başına düşen mobil telefon kullanıcısı	0,0012	2,42
GSYİH oranı olarak ortalama yatırım	0,00208	5,78
Dönem başı okuma yazma oranı	-0,00011	-0,96
Dönem başı kişi başına düşen gelir	-0,0036	-2,15

Kaynak : Deloitte (2007), "Global Mobile Tax Review"

Öte yandan mobil iletişim hizmetlerinin yayılımının ulusal ekonomik performans üzerindeki bir diğer etkisi de dolaylı yoldan olmaktadır. Bu sektörün ekonomik faaliyette temel bir girdi olması nedeniyle, mobil iletişim sektöründeki verimlilik artışı ekonomideki birçok farklı sektörün de büyümesine olumlu katkı yapmaktadır.

Uluslararası Büyüme ve Kalkınma Komisyonu da 2008 tarihli raporunda telekomünikasyon sektörünün önemine dikkat çekmektedir

Nitekim küreselleşme gerçeğinin ışığında ülkelerin istikrarlı biçimde büyümeleri için bir temel ekonomik öneriler paketi hazırlanması amacıyla oluşturulan ve aralarında Nobel ödüllü ekonomistlerden Robert Solow ve Michael Spence ile eski Meksika Devlet Başkanı Ernesto Zedillo, ABD Hazine Bakanı Robert Rubin ve UNDP Başkanı Kemal Derviş'in de bulunduğu "Büyüme ve Kalkınma Komisyonu"nun bu sene içinde açıklanan raporunda da telekomünikasyon sektörünün önemine değinilmektedir⁶. Raporda "Telekomünikasyon altyapısı (ve telekomünikasyon hizmetlerinin ücretlendirilmesi) özel bir önem taşımaktadır. Telekomünikasyon gerek kamu gerek özel sektörde kritik bir role sahiptir. Eğitime katkıda bulunabilir, şeffaflık sağlamaya yönelik girişimleri güçlendirebilir ve kamu hizmetlerinin sağlanmasına yardımcı olabilir. Ayrıca çiftçiler, balıkçılar ve diğer üreticilerin fiyat bilgilerine erişimini temin ederek verimlilik artışına katkıda bulunabilir. Telekomünikasyon ayrıca finansal hizmetlere yaygın erişimi de teşvik eder; ticaretin hızla artan bir alanı olan hizmet ticaretini mümkün kılar ve küresel arz şebekelerine entegrasyonu kolaylaştırır" denilmektedir.

Mobil iletişim sektörünün çarpan etkisi bulunmaktadır

Mobil iletişim sektöründe yaratılan katma değer ekonominin diğer sektörlerine yansımalarının tahmini amacıyla yapılan muhtelif çalışmalarda 1 ila 1.7 arasında bir çarpan bulunmuştur. Buna göre mobil iletişim sektöründe yapılan 1 YTL'lik harcama diğer sektörlerde de 1 ila 1.7 YTL arasında bir iş hacmi artışına sebebiyet vermektedir.

Tablo 10 : Mobil iletişimin ekonomideki çarpan etkisi

Çalışmanın başlığı	Bulunan Çarpan
Mobil telefon hizmetlerinin İngiltere ekonomisine katkısı, O2	1,13
OVUM danışmanlık şirketi tarafından mobil hizmetlerin Bangladeş ve ABD ekonomilerine katkısının ölçülmesine dair araştırma	1,6
Fransız Mobil Operatör Birliği Araştırması	1,7
İngiltere'de radyo frekans kullanımının ekonomik etkisine dair OVUM danışmanlık şirketinin araştırması	1,1
Telekomünikasyon alanındaki yatırımların ekonomik çarpanına dair analiz. Sicrana ve de Boris.	1,5
Radyo kullanımının ekonomik etkileri. İngitere Radyo Otoritesi 1995	1,4

Kaynak : Deloitte (2007), "Global Mobile Tax Review"

⁶ "Commission on Growth and Development : the growth report", (2006)

Ayrıca diğer sektörlerde de girdi teşkil etmesinden dolayı, mobil iletişim sektörü ekonominin genel verimliliğini etkilemektedir

Mobil iletişim hizmetleri üzerindeki ağır vergi yükünün azaltılması, bu hizmetleri girdi olarak kullanan birçok sektörün de maliyet yapısını iyileştirecek ve Türk ekonomisinin genel anlamda daha rekabetçi olmasını sağlayacaktır. TUIK tarafından 1998 yılı üretim yapısı esas alınarak açıklanan girdi/çıktı tablolarından yararlanılarak yapılan bir hesaplama ile, mobil iletişim sektöründeki vergi yükünün azaltılması sonucunda, maliyet yapıları olumlu etkilenecek belli başlı sektörlerin tablosu aşağıda verilmektedir.

Tablo 11: İletişim hizmetlerine dair girdilerin ağırlıkta olduğu sektörler

Faaliyet alanı	Kullanılan girdilerde iletişim hizmetlerinin payı
Tıbbi aletler; hassas ve optik aletler ve saat imalatı	15,20%
Posta ve telekomünikasyon	11,01%
Karayolu taşımacılığı ve boru hattıyla taşımacılık	2,27%
Eğitim hizmetleri	2,05%
Operatörsüz makine ve teç. ile kişisel eşya ve ev eşyalarının kiralanması	2,01%
Toptan ticaret ve tic. komisyonculuğu (motorlu taşıtlar hariç)	1,29%
Elektrik üretimi, iletimi ve dağıtımı	1,18%
Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı	0,88%
Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması	0,57%
Basım ve hizmet faaliyetleri, plak, kaset vb. çoğaltılması	0,44%

Kaynak : Türkiye ekonomisi girdi çıktı tabloları (1998) temelinde kendi hesaplamalarımız.

VII. GELİR DAĞILIMINA ETKİLER

Mobil iletişim hizmetlerinden alınan vergiler gelir dağılımını olumsuz etkilemektedir

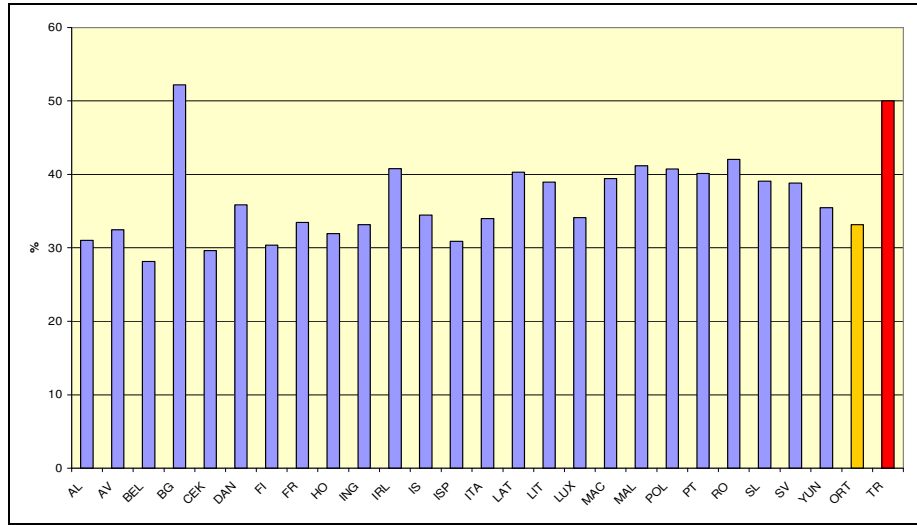
Vergi gelirleri içinde dolaylı vergilerin payı daha da artmaktadır

Oysa ki halihazırda bile Türkiye, AB ortalamasının oldukça üzerindedir

Daha dengeli bir gelir dağılımı için dolaylı vergilerin payının düşürülmesi gerekmektedir

Mobil iletişim sektörü üzerindeki vergi yükünün bir diğer yansıması ise, Türkiye’de dolaysız vergiler ile dolaylı vergiler arasındaki dengede kendini göstermektedir. AB ülkelerinin aksine, Türkiye’de ağırlık dolaylı vergilerdedir. Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere, ülkemizde toplam vergi gelirleri içinde KDV ve Özel Tüketim Vergisi gibi dolaylı vergilerin payı 2007 yılında % 50 olmuştur. AB ortalaması ise % 28’dir.

Tablo 12 : AB ülkeleri ve Türkiye’de dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı

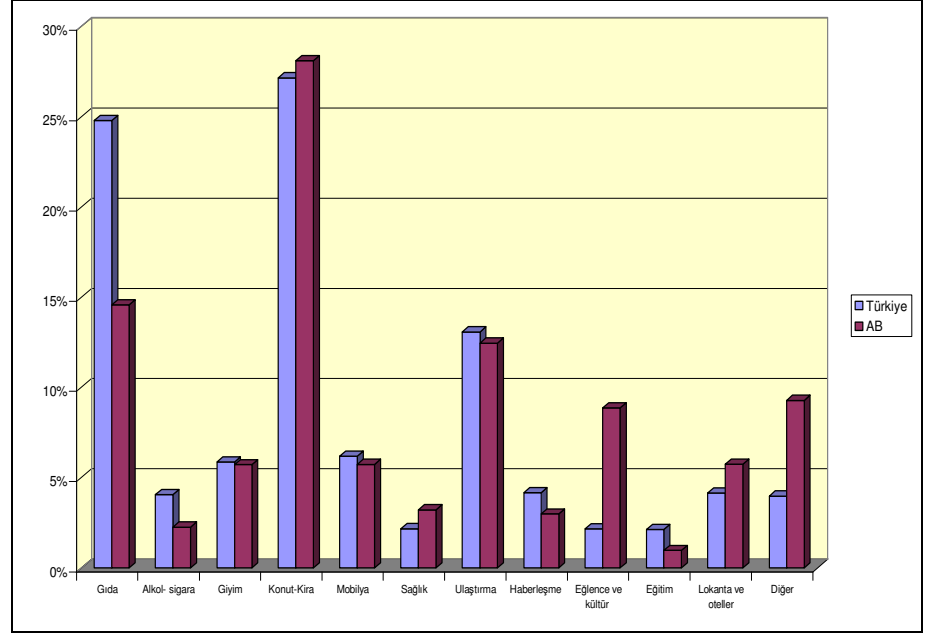
Kaynak. Eurostat ve Maliye Bakanlığı

Mobil iletişim sektöründen alınan bu tip vergiler, bu dengesizliği daha da artırmaktadır. Zira dolaysız vergilerin aksine dolaylı vergiler tüketicinin gelir düzeyine bakılmadan tahsil edilen vergilerdir. Bu özellikleri itibariyle de gelir dağılımına ters bir etki yapmaktadırlar. Oysa ki gelir dağılımının düzeltilmesi amacıyla dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı azaltılmalı, buna karşılık gelir vergisi ve kurumlar vergisi gibi dolaysız vergilerin, vergi gelirleri içindeki payı, esasen vergilendirmeyi tabana yaymak ve kayıtdışı ile mücadeleye ağırlık vermek suretiyle büyütülmelidir.

Türkiye’de mobil iletişim hizmetlerinden alınan yüksek vergilerin bir diğer etkisi de hanehalkı harcamaları üzerinde olmaktadır. Türkiye’de hanehalkı harcamaların içinde haberleşme hizmetlerine

ayrılan oran Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2006 yılında % 4.18 olmuştur.

Tablo 13: AB ve Türkiye’de hanehalkı harcamalarının dağılımı (2006)

Türkiye’de hanehalkı gelirleri içinde iletişime ayrılan pay AB’den daha yüksektir

Kaynak : TUIK ve Eurostat

Bu sektörden alınan vergilerin AB ortalamalarına çekilmesi durumunda Türkiye’de aileler ilave bir tasarrufa gerek duymadan örneğin sağlık harcamalarına % 25 oranında daha fazla para ayarabileceklerdir

AB ülkelerinin ortalaması ise aynı yıl için % 3’tür. Başka bir deyişle, Türkiye’de, yüksek iletişim vergilerinin bir sonucu olarak, hanehalkı harcamaları içinde iletişim hizmetleri için ayrılan pay AB ülkelerine oranla dörtte bir daha yüksektir.

Öte yandan Türkiye’de mobil iletişim sektörü üzerindeki vergilerin AB ortalaması olan % 20 sınırına çekilmesi durumunda, bu maliyet indirimi daha düşük fiyatlar yoluyla tüketicilere yansıtacaktır. Bunun sonucunda yukarıdaki verilerin ışığında, bu nitelikte bir indirimde gidilmesi durumunda Türkiye’de ailelerin örneğin aile sağlığına ayırdıkları bütçenin, herhangi bir ilave tasarrufa gerek duymadan dörtte bir oranında artırmaları sağlanabilecektir⁷.

Günümüzün toplumlarında fırsat eşitliğinin yaratılmasında İnternet erişimi önem kazanmıştır

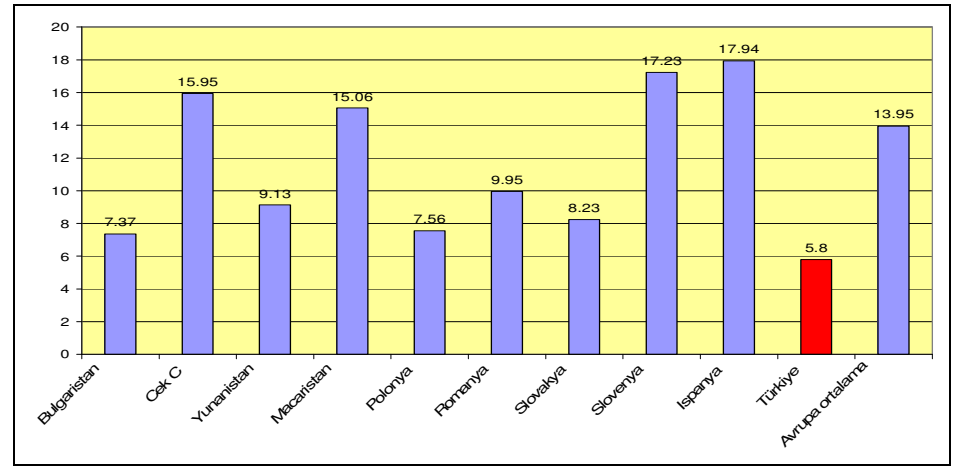
Öte yandan gelir dağılımını etkileyen temel faktörlerden birinin fırsat eşitliği olduğu bilinmektedir. Günümüzde fırsat eşitliğinin yaratılmasında İnternete erişim imkanı önem kazanmıştır. Gerçekten de İnternet, sağladığı birok farklı açımla, eğitimden

⁷ Bu sonuca ulaşabilmek için hanehalkı harcamaları içinde mobil iletişim ile sabit hatlara yapılan harcamanın eşit olduğu varsayımından yola çıkılmıştır.

Türkiye’de genişbant Internet erişimi Avrupa ülkelerinin oldukça gerisindedir

kültüre, tüketimden kamu hizmetlerine kadar birçok alanda fırsat eşitliğinin oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır. Nitekim bu nedenle birçok ülkede özellikle genişbant Internet yayılımının artırılmasına çaba gösterilmektedir. Zira Internet’in beraberinde getirdiği avantajlar ve oluşturulan uygulamaların etkinlikle yararlanılabilmesi için genişbant erişimi şarttır. Türkiye’de genişbant Internet erişimi, uygulanan kamu politikalarının da sonucu olarak, Avrupa ülkelerinin oldukça gerisinde kalmıştır.

Tablo 14: 100 kişi başına genişbant Internet erişimi (2007)

Türkiye şartlarında genişbant Internet erişiminin yaygınlaştırılması için mobil teknolojilerden istifade edilmesi gerecektir

Ancak mobil veri erişimi de aynen mobil ses iletimi gibi ağır bir vergiye tabiidir

Türkiye’nin genişbant Internet kullanımındaki geri kalmışlığını giderebilmesi, ancak mobil iletişim sektörü üzerindeki vergi yükünün hafifletilmesi suretiyle mümkün olabilecektir.

Kaynak : ITU veri tabanı

Önümüzdeki yıllarda bu farkı ortadan kaldıracak yeni teknolojiler hayata geçecektir. Bunların başında da 3. kuşak mobil iletişim veya UMTS teknolojileri bulunmaktadır. Türkiye şartlarında genişbant Internet erişiminin yaygınlaştırılması için mobil teknolojilerden istifade edilmesi herhalvekarda gerecektir. Ancak bu alanda da mobil iletişim hizmetlerinin vergilendirilmesi kaydadeğer bir engel olarak göze çarpmaktadır. Zira veri iletişimi de ses iletişimi ile benzer şekilde vergilendirilmektedir ve aynı ağır vergi yüküne tabiidir. Dolayısıyla mobil teknolojilerin, genişbant erişimini yaygınlaştırmak suretiyle Türkiye’nin genişbant Internet kullanımındaki geri kalmışlığını giderebilmesi, ancak mobil iletişim sektörü üzerindeki vergi yükünün hafifletilmesi suretiyle mümkün olabilecektir.

VIII. SONUÇ

Türkiye’de mobil iletişim hizmetleri üzerindeki vergi yükü ağırdır. Bu hizmetlerden alınan vergiler bakımından dünyada Türkiye açık ara birinci sırada gelmektedir. 2007 yılında yalnızca Özel İletişim Vergisi kaleminde, mobil operatörlerin kamu bütçesine yaptıkları katkı 4.2 milyar YTL olmuştur. Bu katkının tabiatıyla Türkiye’nin mali dengeleri açısından olumlu bir etkisi olmaktadır. Ancak çoğu zaman gözden kaçırılan nokta bu vergi yükünün ekonominin birçok başka alanı itibariyle olumsuz etkilerinin olduğudur. Bu raporda sözkonusu olumsuz etkilere açıklık kazandırılmasına gayret edilmiştir. Bu çerçevede, mobil iletişim sektörünün bu derece ağır bir vergilendirmeye tabi olmasının

- Türkiye’nin AB’ye uyum yükümlülüğü ile çeliştiği,
- Türk ekonomisinin büyüme hızını yavaşlattığı,
- Sektörün Türk ekonomisine doğrudan ve dolaylı katkılarını azalttığı,
- Ekonominin genel verimliliğini düşürdüğü ve
- Gelir dengesizliğini artırdığı ve
- Toplumda fırsat eşitliğinin sağlanması için gerekli genişbant Internet kullanımını ciddi biçimde artırma potansiyeli taşıyan yeni nesil mobil teknolojilerin yayılımını olumsuz etkileyeceği

görülebilmektedir.

Bu nedenle en azından Özel İletişim Vergisinin tedricen kaldırılması, belki kısa vadede vergi kaybına yol açacak olmakla birlikte, ekonominin bütünü açısından bakıldığında, olumlu yansımaları olacak bir tedbir olarak değerlendirilmelidir. Kaldı ki, Özel İletişim Vergisi 1999 yılındaki depremden sonra geçici bir vergi olarak yürürlüğe konmuştu. Bu verginin “geçici” sıfatını kazanabilmesi için artık yürürlükten kaldırılması gerekmektedir. Aksi takdirde, özellikle yatırım kararları ve yabancı sermaye girişi bakımından büyük önem taşıyan Türkiye’nin vergi alanındaki politikalarının öngörülebilirliği ve inandırıcılığı zarar görebilecektir.